

Denisa-Maria Frătean

Memorator

Teorie literară

 RENTROP & STRATON

București 2021

CUPRINS

I. TEXTUL LITERAR	9
Textul literar: generalități	9
Textul narativ literar (în proză/în versuri).....	9-10
Textul descriptiv literar (în versuri/în proză)	11-13
Textul narativ-descriptiv	13
Textul epic.....	13-14
Textul liric.....	15-16
Textul dramatic	16-17
II. TEXTUL NONLITERAR	18
Textul nonliterar: generalități	18
Textul narativ nonliterar	19
Textul descriptiv nonliterar	19
Textul dialogat nonliterar – interviul	19-20
Textul explicativ	20
Textul argumentativ	20-22
Textul informativ	23
Textul multimodal	24
III. TIPARE TEXTUALE DE STRUCTURARE A IDEILOR	25
Tipare narrative	25

Tipare descriptive	25
Tipare dialogate	26
Tipare explicative	26
Tipare argumentative	26
IV. PROCEDEE ARTISTICE	27
A. IMAGINI ARTISTICE	27
Vizuale.....	27
Auditive.....	27
Olfactive.....	27
B. FIGURI DE STIL	28
Alegoria	28
Antiteza	28
Aliterația	28-29
Asonanța	29
Comparația	29
Enumerația	29
Epitetul	30
Hiperbola	30
Inversiunea	30
Interogația retorică	30-31
Metafora	31
Oximoronul	31
Personificarea	31-32
Repetiția	32

V. STRUCTURA OPEREI LITERARE	33
VI. STRUCTURA TEXTULUI NARATIV	36
VII. CARACTERIZAREA PERSONAJULUI	46-49
VIII. ALTE CONCEPTE OPERAȚIONALE	50
Conflict	50
Episod	50
Fantastic	50
Personaj	50
Relatare	50-51
Rezumat	51
Stil	51
Umor	51
IX. VORBIREA DIRECTĂ – VORBIREA INDIRECTĂ	52-54
X. ELEMENTE DE PROZODIE	55
Versul	55
Strofa.....	55-59
Rima.....	59-61
Măsura.....	61

Ritmul 61-62

XI. FONETICA..... 63-66

XII. SEMNELE DE ORTOGRAFIE ȘI

DE PUNCTUAȚIE..... 67

Apostroful 67

Cratima 67-68

Două puncte 68

Ghilimelele..... 69

Linia de dialog 69

Linia de pauză 69

Parantezele rotunde/pătrate 70

Punctul 70

Punctul și virgula 71

Punctele de suspensie 71

Semnul întrebării..... 71

Semnul exclamării 72

Virgula 72-73

XIII. BIBLIOGRAFIE 74-75

I. TEXTUL LITERAR

1. Textul literar – generalități:

- creație în versuri sau în proză;
- prezintă fapte, întâmplări, personaje, gânduri, sentimente, idei prin intermediul unui limbaj artistic;
- trezește cititorului emoții și sentimente;
- creează un univers imaginar propriu scriitorului, pornind de la realitate.

2. Textul narativ literar

a) Textul narativ literar în proză:

- o succesiune de întâmplări, petrecute într-o anumită ordine;
- accentul se pune pe cauza care stă la baza succesiunii întâmplărilor;
- presupune: narator, acțiune, personaje;
- predomină verbele.

Narațiune lineară:

- dă „iluzia realității”, pentru care mai important e „a părea” decât „a fi”;
- respectă momentele subiectului și fidelitatea față de lumea dată, ca organizare, mod de construcție a mentalității.

Exemplu: textul „Vizită” (I.L. Caragiale)

Narațiunea în ramă – actualizează două narațiuni, una fiind cuprinsă în cealaltă, povestitorul fiind narator și personaj.

Exemple: „În mijlocul lupilor” (V. Voiculescu); „Hanu–Ancuței” (Mihail Sadoveanu).

b) Textul narativ literar în versuri:

- compoziție alegorică în care, prin intermediul animalelor, plantelor sau obiectelor personificate, sunt prezentate moravuri și defecte omenești cu scopul de a le face cunoscute și de a le îndrepta;
- discursul narativ cuprinde două părți: întâmplarea propriu-zisă și morala;
- timpul și spațiul sunt vag precizate;
- personajele reprezintă tipuri umane.

Exemplu: „Câinele și cățelul“ (Gr. Alexandrescu)

3. Textul descriptiv literar

a) Textul descriptiv literar în versuri – pastelul:

- termenul de „pastel” provine din limba franceză, unde semnifică *pictură cu creioane moi*. De la pictură în pastel, termenul s-a extins în literatură, definind delicatețea unei descrieri lirice a unui tablou din natură;
- eul liric este surprins în ipostaza unui contemplator al naturii, iar perspectiva eului liric poate fi una obiectivă sau subiectivă;
- apelează la numeroase figuri de stil și imagini artistice;
- accentul este pus pe cromatică tabloului;
- are un scop estetic, acela de a delecta cititorul.

Exemplu: V. Alecsandri prin ciclul „Pasteluri“

b) Textul descriptiv literar în proză:

- înfățișează trăsăturile caracteristice ale unui colț din natură, ale unui anumit lucru sau ale unei persoane;

- apelează la figuri de stil și la imagini artistice;
- folosește un limbaj figurat;
- exprimă sentimentele celui care descrie;
- trezește sentimente, impresii, atitudini cititorului.

Textul descriptiv literar în proză poate fi de tip portret sau de tip tablou:

PORTRET – descrierea personajelor:

- a) MORAL – prezentarea trăsăturilor morale
- b) FIZIC – prezentarea trăsăturilor fizice

TABLOU:

- descrierea lucrurilor, locurilor, animalelor, plantelor, descrierea de tip turistic-manual, descrierea timpului.

Indiferent de lungimea sau natura descrierii, aceasta presupune următoarele operațiuni:

- a) denumirea obiectului descrierii (întregul);
- b) segmentarea întregului în părți;
- c) evidențierea însușirii întregului sau a părții cuprinse în acesta;
- d) situarea în timp (istoric/individual);

- e) situarea spațială;
- f) compararea, analogia cu alte obiecte;
- g) întregul și părțile sale pot fi reunite de-a lungul sau la sfârșitul descrierii.

Aceste operațiuni nu sunt obligatorii și nici nu se regăsesc neapărat în această ordine. Cel ce descrie este liber în ordonarea și accesarea acestora, în funcție de sensul descrierii, de efectul scontat.

4. Textul narativ-descriptiv:

- prezintă fapte sau evenimente în care sunt intercalate pasaje descriptive, ce au rolul de a prezenta un loc sau de a caracteriza un personaj.

5. Textul epic:

- sentimentele autorului sunt exprimate în mod indirect prin intermediul naratorului, al personajelor și al acțiunii;
- se remarcă prezența naratorului care poate fi:
  - la persoana I – subiectiv;
  - la persoana a III-a – obiectiv, omniscient (știe totul despre personaje, ce se va întâmpla), care

prezintă întâmplările într-o manieră detașată, neimplicată;

- martor – urmărește acțiunile cu detașare, știe mai puțin decât personajul însuși (ex. „Întâmplarea făcu să fiu odată de față când intră un țaran într-un magazin...”);
  - prezența personajelor între care apar conflicte;
  - prezența acțiunii care poate fi împărțită pe momentele subiectului (expozițiunea, intriga, desfășurarea acțiunii, punctul culminant și deznodământul);
  - prezența indicilor spațio-temporali.
- Exemple: „Popa Tanda” (I. Slavici), „Două loturi” (I.L. Caragiale).

Textul epic de mare întindere prezintă o acțiune complexă, cu mai multe fire narrative, la care iau parte multe personaje, aflate într-o continuă evoluție; reperele spațio-temporale sunt variate, iar conflictele, puternice.

Exemplu: „Baltagul” (Mihail Sadoveanu)

6. Textul liric:

- textul cel mai subiectiv care exprimă nemijlocit sentimentele prin intermediul figurilor de stil și al imaginilor artistice;
- prezența eului liric se face simțită prin mărcile subiectivității – forme lexico-gramaticale de persoana I singular sau plural:
  - pronume personale: eu, mie, îmi, mi, (pe) mine, mă, m-, nouă, ne, ni;
  - verbe: am văzut, am auzit, am simțit, privesc, ascultam etc.;
  - pronume/adjective pronominale posesive: (a) mea, (al) meu, (ale) mele, (ai) mei, (ale) noastre etc.;
- are ca trăsătură dominantă subiectivitatea;
- expresivitatea limbajului este susținută de:
  - preferința pentru cuvintele cu sens figurat/conotativ;
  - prezența și varietatea figurilor de stil (epitet, inversiune, personificare, metaforă, comparație, enumerație, repetiție, antiteză, asonanță, aliterație), care sugerează imagini artistice surprinzătoare (vizuale, auditive, olfactive);

- semnele de punctuație expresive (?), (!), (...);
- scopul redactării unui text liric este unul estetic, delectând lectorul, producând în sufletul cititorului emoții estetice profunde;
- muzicalitatea versurilor este dată de prezența elementelor de prozodie, în special rima și ritmul.

Exemplu: „Satiră Duhului meu“ (Gr. Alexandrescu)